Friese Energietafel
VERBINDEN | VERGROENEN | VERSNELLEN

Aan:	De colleges/dagelijkse besturen van gemeenten, provincie en waterschap in Fryslân
Onderwerp:	Aanbieding voortgangsrapportage RES 1.0 Fryslân
Opsteller:	Projectorganisatie Friese Energietafel
Contact:	fet@leeuwarden.nl
Datum:	29 juni 2023

Geachte bestuurders,

In 2021 is de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 vastgesteld. Hierdoor ligt er een breed gedragen ambitie om in Fryslân in 2030 tenminste 3 Terawattuur (TWh) aan grootschalige hernieuwbare elektriciteit op land te produceren. In deze eerste voortgangsrapportage wordt gemonitord of we op koers liggen voor de opwek van hernieuwbare energie en de Regionale Structuur Warmte in onze RES regio Fryslân. Deze voortgangsrapportage wordt nu ter kennisname aangeboden. Voor 1 juli 2023 zullen we de voortgangsrapportage aanbieden bij het Nationaal Programma RES (NP RES), die het op haar beurt aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) verstrekt. Een volgende voortgangsrapportage van de RES 1.0 wordt in 2025 opgesteld.

Wij adviseren u om deze voortgangsrapportage ter kennisname aan te bieden aan uw volksvertegenwoordigers.

Stand van zaken opwek

In de afgelopen twee jaar is voortgang geboekt met de opwekking van hernieuwbare elektriciteit door de realisatie van wind- en zonne-energie. Een substantieel deel (2,33 TWh) van het bod van ten minste 3,0 TWh is inmiddels gerealiseerd. Daarnaast wordt er voor 2030 nog voor 0,33 TWh aan opbrengst verwacht door realisatie van concrete projecten waarvan de subsidie beschikt is of die al in aanbouw zijn (pijplijn subsidie). Er is tot slot nog 0,04 TWh aan verwachte opbrengst van kwantificeerbare projecten in de voorfase (pijplijn voor subsidie). Het resterende deel van het bod (0,3 TWh) bestaat uit nog niet gerealiseerde en geconcretiseerde ambities. Het inzichtelijk maken waar deze resterende ambitie ingevuld wordt met concrete plannen is hiervoor nodig, o.a. vanwege het kunnen plannen van de uitbreiding van de benodigde energie infrastructuur. Dit is nog een flinke opgave.

Vanwege netcongestie en nog niet ingevulde ambities liggen we daarmee in Fryslân op dit moment nog niet op koers om het bod in 2030 te halen. We gaan op deze beide onderwerpen onderstaand verder in.

Netcongestie, korte en lange termijn oplossingen

Liander heeft een analyse gemaakt van de impact voor de netinfrastructuur op basis van de voorlopige cijfers van duurzame opwek in oktober 2022. Een groot deel van de onderstations en tussenstations in de provincie raakt deels of volledig overbelast op basis van de concrete plannen. Dit staat nog los van de (nog niet ingevulde) ambitie. Samen met de netbeheerders kijken we naar verschillende oplossingen voor deze congestie, waaronder innovatie en een versnelling van investeringen in het netwerk waar dat haalbaar is. Liander pleit ook voor het combineren van wind-

en zonne-energie, omdat hiervoor van dezelfde infrastructuur gebruik gemaakt kan worden en er een betere balans op het netwerk ontstaat.

Om knelpunten en hoge maatschappelijke kosten te voorkomen is het van belang om een duidelijke visie te hebben over hoe we ons energiesysteem willen inrichten. Duurzame opwek, het netwerk en ruimtelijk-economische ontwikkelingen zullen beter op elkaar moeten worden afgestemd. Dit gaat ons helpen om richting te geven en prioriteiten te stellen voor de investeringen die nodig zijn. Daarom zijn wij begonnen met een traject van 'Integraal Programmeren'. Onderdeel daarvan is de opstelling van een Friese Energievisie in 2024. Met deze visie zijn we in staat om een Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMiek) op te stellen. Deze PMIEK bevat een lijst met grote infrastructurele projecten op het gebied van energie die van groot regionaal belang zijn. Voorrang geven aan deze projecten moet leiden tot snellere uitvoering en het de grootste maatschappelijke impact.

Haalbaarheid ambities op korte en langer termijn

In de aanloop naar deze voortgangsrapportage hebben wij bij alle betrokkenen overheden geïnventariseerd of ze, na de vaststelling van de RES 1.0, nieuwe eigen ambities hebben vastgesteld voor grootschalige opwek. Dat zou aanleiding kunnen geven om ook de RES 1.0 ambities aan te passen en daardoor een gewijzigde ambitie in een RES 2.0 vastleggen.

Uit de inventarisatie bij de overheden bleek dat er voorlopig geen sprake is van het stellen van nieuwe eigen ambities. Dit heeft deels ook te maken met de huidige congestie problematiek. Tegelijkertijd zien wij een grote vraag naar meer stroom vanuit alle hoeken van onze samenleving. Veel bedrijven wensen bijvoorbeeld te verduurzamen door bedrijfsprocessen te elektrificeren. Er is grote behoefte om meer duurzame energie op te wekken voor Friesland voor de sociale en economische ontwikkeling van de regio. Richting 2050 zal deze behoefte verder toenemen. Het is een uitdaging om een balans te vinden tussen de belemmeringen op de korte termijn en de wensen op de lange termijn.

Wij concluderen dat er op dit moment op korte termijn in Fryslân geen aanleiding is om nieuwe ambities in een 'RES 2.0' vast te leggen. Voor de verdere toekomst houden we deze optie nadrukkelijk wel open. Door het opstellen van de Energievisie kunnen deze inzichten wijzigen. Daarnaast kan het wenselijk zijn om vanuit een doorkijk op het energiesysteem na 2030 toch een RES 2.0 op te stellen.

Warmtetransitie

Naast de opgave om duurzame stroom op te wekken zijn alle Friese gemeenten ook bezig met de warmtetransitie en hebben zij een Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. In de voortgangsrapportage krijgt de warmtetransitie ook aandacht. Bovengemeentelijk aanbod van warmte is in de regio Fryslân op dit moment niet van toepassing. Gemeenten werken aan plannen voor andere warmteopties, zoals lokale warmtenetten, het gebruik van hybride warmtepompen en all-electric pompen. Daarnaast wordt op verschillende plekken onderzoeken gedaan naar toepassingen zoals aquathermie , groen gas en geothermie. Ook moeten we op termijn keuzes maken over welke van deze warmtebronnen beschikbaar zijn om te voldoen aan de warmtevraag. Het is belangrijk om in Fryslân kennis en ontwikkelingen te blijven delen en te bespreken rond de toepassing en inzet van warmtebronnen.

Friese Energietafel
VERBINDEN | VERGROENEN | VERSNELLEN

Energiebesparing
Naast al deze nieuwe warmtebronnen blijft het van belang om zo veel mogelijk te besparen. Op dit moment wordt door de Friese gemeenten gezamenlijk opgetrokken bij een subsidieaanvraag in het kader van het Nationaal Isolatie Programma, om zo isoleren mogelijk te maken voor een doelgroep in slecht geïsoleerde woningen. De warmtetransitie en besparingsopgave hangen ook nauw samen met energiearmoede.

Samenvatting en vooruitblik
Op korte termijn zijn er flinke belemmeringen om de RES 1.0 ambitie van 3,0 TWh te halen. Op langere termijn weten we zeker dat Friesland nog meer duurzame stroom nodig heeft en zijn er ook bij de warmtetransitie genoeg uitdagingen. Dit geeft aanleiding om de komende periode bestuurlijke gesprekken te voeren, o.a. over noodzakelijke keuzes binnen het energiesysteem, de hoogte van de ambitie (een RES 2.0) en de verdeling van de lusten en lasten.

Wij zullen deze vraagstukken gezamenlijk oppakken, onder het motto van de Friese Energietafel "Verbinden, Versnellen en Vergroenen". Daarvoor blijft uw inzet en betrokkenheid van belang. Wij blijven hierover graag met u in gesprek. In het najaar zullen wij daartoe een Friese bestuurdersdag energie organiseren.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Voorzitters Regiegroep Regionale Energiestrategie RES Fryslân/Friese Energietafel

Gedeputeerde Sietske Poepjes (provincie Fryslân)
Wethouder Evert Stellingwerf (gemeente Leeuwarden)

Bijlagen:

- Aanbiedingsbrief NP RES bij voortgangsrapportage RES 1.0 Fryslân
- Voortgangsrapportage RES 1.0 Fryslân